

6 Martie 1945

Se implinesc patru decenii de cind, prin voința maselor conduse de Partidul Comunist Român, a fost instaurat primul guvern democratic din istoria României.

Victoria de la 6 Martie 1945 a însemnat momentul decisiv al unui proces istoric în care puterea politică a fost smulsă din mîna elementelor reacționare. Prin instaurarea guvernului de largă concentrare democratică, prezidat de dr. Petru Gроза, bătălia dusă pentru puterea politică a fost ireversibil cîștigată de forțele revoluționare democratice care vor asigura dezvoltarea țării pe coordonatele impuse de făurirea unei noi societăți, a societății socialiste.

Documentele * pe care le publicăm în continuare sînt mărturiile ale înverșunatelor lupte duse de masele populare pentru instaurarea guvernului democratic. Ele ilustrează : amploarea fără precedent a mișcărilor sociale ale căror obiective erau democratizarea țării, refacerea economică, participarea la lupta pentru înfrîngerea definitivă a fascismului ; acțiunile revoluționare care urmăreau instaurarea unui guvern al Frontului Național Democrat ; represuniile ordonate de generalul Rădescu în București, Craiova, Brașov, Caracal etc.

1

1945 februarie 16. Știre transmisă de postul de radio Moscova, în limba română, cu privire la marea demonstrație ce a avut loc la București, în 13 februarie.

POȘTUL MOSCOVA : ora 6

În ziua de 13 februarie a avut loc la București o mare demonstrație a Frontului Național-Democratic, la care au luat parte peste 300 000 oameni. Demonstrații au parcurs străzile centrale ale Capitalei într-o ordine exemplară, strigînd lozincile : „Vrem guvern F.N.D.“, „Moarte fasciștilor“, „Vrem pămînt pentru soldații țărani“.

Arh. St. București, fond Ministerul Propagandei Naționale, Buletine, dosar nr. 17/1945, p. 13.

2

1945 februarie 20. Extras din comunicatul transmis de Agenția A.F.I. din București, referitor la criza guvernamentală și situația politică internă grea din România.

AGENȚIA „A.F.I.“

Din București — ora 10,30

România trece acum printr-o criză politică. Partidul Național-Țărănesc, cel Liberal și Frontul Național-Democrat, care întrunește toate tendințele socialiste și comuniste, sînt în conflict de principii și metodă. Totuși, demisia cabinetului Rădescu nu pare a fi iminentă cu toate că este obiectul atacurilor pornite chiar de către membrii din guvern, reprezentanți ai F.N.D.-ului. Într-adevăr, demisia guvernului nu duce — după cum afirmă cercurile diplomatice din București — decît la constituirea unui nou cabinet de colaborare în care proporția reprezentanților diferitelor partide politice n-ar fi prea schimbată. Singura soluție practică ar fi așadar o remaniere radicală a cabinetului ce ar aduce la putere

* Depistarea și transcrierea acestora a fost efectuată de : E. Cohn, R. Mușetoiu

alte echipe ale celor trei partide prezente. Chestiunile de rezolvat sînt aceleași și pentru pîrtidele de dreapta, ca și pentru cele de stînga. Reforma agrară, recunoașterea cobeligeranței pentru România, problema Transilvaniei de nord. Este limpede pentru observatorii străini că rezolvarea acestor chestiuni depinde mult mai mult de evoluția situației internaționale decît de acțiunea uneia sau alteia din grupările politice.

Fapt este însă că gen. Rădescu, susținut numai de național-tărăniști și liberali, deci de fracțiunea cea mai puțin populară, se găsește într-o situație delicată [...]

Arh. St. București, fond Ministerul Propagandei Naționale, Buletine, dosar nr. 17/1945, p. 97.

3

1945 februarie 21. Comunicat transmis de Agenția Reuter din București, referitor la criza de guvern din România, divergențele în problema reformei agrare.

AGENȚIA REUTER

Din București : ora 18,05 din 21.II.1945

Criza politică din România continuă, tensiunea fiind între miniștrii Partidelor Liberal și Tărănist pe de o parte și miniștrii Frontului Național-Democrat pe de altă parte. Divergențele sînt în privința reformei agrare. Partidele istorice, Liberal și Național-Tărănist, sînt împotriva imediatei reforme agrare, pe care o cere Frontul Național-Democrat.

Premierul, general Nicolae Rădescu, refuză să demisioneze.

În mai multe cercuri se crede că schimbări în sinul cabinetului vor îmbunătăți situația.

Arh. St. București, fond Ministerul Propagandei Naționale, Buletine, dosar nr. 17/1945, p. 131.

4

1945 februarie 22. Comunicat transmis de postul de radio Londra, în limba română, cu privire la criza politică guvernamentală din România.

POSTUL LONDRA : ora 8

Sînt semne că situația din România prevede agravări ; totuși, pentru un moment, atmosfera pare a fi liniștită. Din Moscova s-a anunțat azi noapte că manifestații național-democrate au cerut plecarea fasciștilor din guvern și chiar demisia guvernului. Armata a deschis foc asupra manifestațiilor. Manifestații, la Craiova, au ocupat Prefectura orașului. Postul Londra adaogă că generalul Rădescu s-a adresat poporului prin radio, încunoscîndu-l de cele întîmplate.

Arh. St. București, fond Ministerul Propagandei Naționale, Buletine, dosar nr. 17/1945, p. 201

5

1945 februarie 24. Informații din presă cu privire la criza politică din România, marile manifestații ale Frontului Național Democrat și deschiderea focului contra manifestațiilor din București.

Dimineața, în București și în alte orașe din România s-au produs mari manifestații ale F.N.D.-ului. Manifestații cereau deschiderea luptei hotărîte contra fascismului, epurarea aparatului de stat și schimbarea guvernului Rădescu.

Către orele 17, unitățile române aflate în clădirea Ministerului de Interne au deschis focul împotriva manifestațiilor. Focul a fost deschis și din alte edificii publice. Sînt morți și răniți de ambele părți.

La Craiova, Brașov și Caracal au avut loc mari manifestații ale F.N.D.-ului. În cursul acestor manifestații, unitățile militare și jandarmi au tras în cei ce demonstrau. Prefectura de Craiova a fost ocupată de demonstrații care au dezarmat unitățile militare și au reinstalat pe prefectul ales de popor.

Focul contra manifestațiilor a fost oprit la cererea reprezentanților Comisiei Aliate de Control.

— Se anunță din București că în noaptea de 24.2., sediul F.N.D.-ului a fost atacat cu focuri de arme.

De asemenea, în legătură cu atacul dat asupra manifestațiilor de sîmbătă se arată că focul a fost deschis de soldații care se adăposteau în localul Ministerului de Interne, Prefecturii de Poliție și Palatului regal. La Palatul regal se găseau masați majoritatea soldaților care erau înarmați cu mitraliere și grenade.

Pînă la orele 20 se mai auzeau împușcături în unele regiuni ale orașului.

Arh. St. București, fond Ministerul Propagandei Naționale, Buletine, dosar nr. 1/1944, f. 37.

6

1945 februarie 26. Comunicat transmis în limba română de postul de radio Moscova referitor la relatările făcute de presa română despre marile demonstrații pentru formarea unui guvern al Frontului Național-Democratic.

POSTUL MOSCOVA : ora 21,30

București 26 februarie (Tass)

După știri publicate de ziare, în ziua de 24 și 25 februarie, la București, străzile învecinate cu Palatul regal și Ministerul de Interne au fost inconjurate de jandarmi și poliție. Același fapt s-a petrecut și la Poșta.

Ziarele „Scinteia“, „România liberă“ și „Libertatea“ publică știri referitoare la mari demonstrații în provincie, în care s-a cerut neapărata demisie a generalului Rădescu și formarea unui guvern F.N.D.

La Timișoara au demonstrat 30 000 oameni. Demonstrația s-a desfășurat în perfectă ordine. La Sighișoara, 3 500 de cetățeni au cerut arestarea provocatorilor fasciști sprijiniți de Rădescu. La Brașov, 35 000 de cetățeni au organizat un miting. În Piață, primarul Suciu s-a adresat mulțimii. Un grup de legionari, aparținînd ziarului „Avîntul“, au tras în mulțime rînd pe muncitorul Stoian. La descinderea făcută la tipografie, s-au găsit cantități de grenade, muniții, revolve, material de propagandă hitleristă și legionară, precum și insigne cu svastică. La Bacău, în ziua de 24 februarie, 12 000 de demonstrații au cerut formarea unui guvern F.N.D. În aceeași zi, la Craiova, 20 000 de cetățeni au organizat un miting. Participanții au cerut îndepărtarea lui Rădescu, formarea unui guvern F.N.D. și repunerea în postul său, a prefectului Colac, ales de popor. După terminarea mitingului, mulțimea s-a îndreptat spre prefectură pe care a încercuit-o, voind să repună pe prefectul ales. La Prefectură, mulțimea a fost împiedicată să intre. Cîțiva muncitori care au pătruns în clădire au fost primiți de poliție cu focuri de arme și mitraliere, cîțiva din muncitori fiind răniți grav. După cum scriu ziarele, prefectul Colac, ales de popor, a fost repus în funcție. La Sibiu, 10 000 de cetățeni au organizat o demonstrație la tribunal. Bande de legionari, împreună cu membrii Partidului Național-Tărănesc, au împărțit aici manifeste hitleriste și insigne cu svastică.

Arh. St. București, fond Ministerul Propagandei Naționale, Buletine, dosar nr. 17/1945, p. 22.

7

1945 februarie 26. Extras din Comunicatul transmis de postul de radio Londra, referitor la criza politică guvernamentală din România.

POSTUL LONDRA : ora 10,45

Cronica politică

Nu le e ușor țărilor care au stat sub dominația germană să-și găsească echilibrul, acesta e și cazul României. Situația generalului Rădescu e din ce în ce mai critică. Reprezentanții F.N.D.-ului acuză guvernul că nu ia măsuri energice mai cu seamă în ce privește pedepsirea criminalilor de război și, în general, pentru aplicarea condițiilor de armistițiu — sortind României un rol obscur pe viitor.

În ziua de 30 ianuarie, în cursul unei mari manifestații, F.N.D.-ul a declarat că-și asumă răspunderea la guvernare pentru ducerea la îndeplinire a reformelor necesare țării și în special a reformei agrare, precum și pentru deplina satisfacere a cerințelor Aliaților.

Postul de radio Moscova spune că o criză politică pare „a se coace“ în România.

F.N.D.-ul a declarat că nu se ridică împotriva persoanei generalului Rădescu, nici a cabinetului său în întregime, ci împotriva unor miniștri național-tărăniști și liberali, care sabotează aplicarea condițiilor de armistițiu și mai ales pedepsirea criminalilor de război.

În ziua de 11 februarie, generalul Rădescu a afirmat la o întrunire că va aduce la îndeplinire „ad litteram“ toate condițiunile de armistițiu. În ce privește reforma agrară, a spus că ea trebuie efectuată mai târziu, fiindcă printre soldați sînt temeri să nu fie neglijați. Totuși, instrucțiunile preliminare pentru criminalii de război n-au început.

Ziarul „Graiul Nou“, organul Armatei Roșii din România, acuză guvernul că le permite reacționarilor să ridice capul. La o mare întrunire recentă de la fabrica „Malaxa“ poliția a tras împotriva muncitorilor [...]

Arh. St. București, fond Ministerul Propagandei Naționale, Buletine, dosar nr. 17/1945, p. 216.

8

1945 februarie 27. Știre transmisă de Agenția Reuter din Londra, referitoare la criza guvernamentală din România.

AGENȚIA REUTER :

Din Londra : ora 23

Se așteaptă acum din oră în oră rezultatul dramaticei desfășurări a crizei politice de la București. Criza politică a devenit dintr-o dată acută.

Postul de radio Moscova a difuzat azi dimineață textul unei telegrame, pe care partidele de stînga — constituite într-un așa-numit Front Național-Democratic, au adresat-o regelui Mihai. În această telegramă primul-ministru, generalul Nic. Rădescu, este acuzat de crime în masă, cerîndu-se arestarea sa.

De asemenea, sînt acuzați generalul Ion Negulescu, proeminentul șef al Partidului Național-Tărănist, Iuliu Maniu, și șeful Poliției românești, generalul Anton.

Postul de radio Moscova a acordat o mare importanță acestui comunicat al Frontului Eliberării Naționale și anunța mari manifestații în tot cuprinsul țării, în care s-a pretins demisia imediată a generalului Rădescu și formarea unui guvern al Frontului Eliberării Naționale.

Arh. St. București, fond Ministerul Propagandei Naționale, Buletine, dosar nr. 17/1945, p. 250.

9

1945 februarie 27. Știre transmisă de postul de radio Moscova în limba română referitoare la marile manifestații din București și provincie pentru instalarea unui guvern democratic.

POSTUL MOSCOVA : ora 6

Ziarele bucureștene scriu că în ziua de 24 februarie a.c. au avut loc manifestații ale F.N.D.-ului și în alte orașe din țară, și anume la Craiova, Caracal, Brașov și alte localități și peste tot manifestații au cerut plecarea guvernului Rădescu.

În București, s-au tras focuri de arme și mitraliere asupra manifestațiilor din Palatul regal. Ministerul de Interne și Prefectura Poliției. Sînt morți și răniți în sînul muncitorilor.

Organizatorul acestor crime este generalul Rădescu împreună cu clica sa, în frunte cu Maniu. Prin acte de criminalitate ei caută să anuleze actul de la 23 August, cînd României i s-a deschis calea către o viață nouă, în sînul Națiunilor Unite.

Miniștrii Frontului Național-Democratic au scris un protest către Rege pentru a lua atitudine față de măsurile nefaste ale lui Rădescu și Maniu împreună cu clica lor fascistă.

Guvernul Rădescu trebuie să demisioneze căci este incapabil de a mai face față cerințelor populației.

Noi facem apel către populația pașnică să contribuie cu cît poate pentru înlăturarea lui Rădescu și să-și instaleze singură un guvern democrat, care va face ca România să intre în rîndul celorlalte Națiuni Unite.

Arh St București, fond Ministerul Propagandei Naționale, Buletine, dosar nr. 17/1945, p. 236.

10

1945 martie 6. Știri transmise de agenția TASS referitoare la întrunirile populare ținute în București prin care se cerea formarea unui guvern de largă concentrare a forțelor democratice românești, condus de Dr. Petru Groza.

AGENȚIA TASS

Din București : ora 14.30

În ziua de 5 martie în principalele fabrici din București s-au ținut mari întruniri populare consacrate crizei politice din țară și formării unui guvern de concentrare a forțelor democratice românești. La fabrica „Malaxa” s-au întrunit cca. 5000 de oameni, iar la depoul de tramvaie Grozăvești au participat vreo 4000. Numeroase întruniri au fost ținute la depourile căilor ferate. Comitetul central al „Frontului Plugarilor” a convocat o mare întrunire țărănească la care au participat delegați din județele Argeș, Dimbovița, Ilfov, Ialomița și Prahova. O întrunire a intelectualilor din București a avut loc la cinema „Tomis”, organizată de Uniunea Patrioților Români. Printre oratori au luat cuvîntul ministrul educației naționale, St. Voitec, social-democrat, conducătorul Uniunii Patrioților Democrați din România, Burduche și unul din conducătorii U.P.-ului, prof. P. Constantinescu-Iași. Localul cinematografului „Tomis” a fost plin pînă la refuz și o mare mulțime a stat pe străzi.

La întrunirea „Frontului Plugarilor” s-au remarcat printre oratori subsecretarul Ministerului Agriculturii, Zăroni, membrul comitetului central al Frontului Plugarilor, Agiu, precum și numeroși delegați ai țăranilor.

Întrunirile muncitorilor din București au avut ca lozincă : „Cerem un guvern Petre Groza, de concentrare a forțelor democratice ale țării”, „Guvernul Groza va da pămînt țăranilor, va stabili relațiuni de bună vecinătate cu U.R.S.S. și va consolida relațiile noastre cu aliații”, „Trăiască prietenia popoarelor din U.R.S.S. și România”, „Trăiască victoria asupra Germaniei hitleriste”, „Să distrugem ultimile resturi ale fascismului, jos fascismul”.

În urma întrunirilor s-a hotărât să se trimită o delegație la rege spre a-i cere aprobarea pentru un guvern de concentrare a forțelor democratice ale țării.

Imediat ce s-au terminat întrunirile, numeroase delegații din partea muncitorilor bucureșteni, din partea țăranilor din Ilfov, a intelectualilor români, ale corpului profesoral de la Universitatea din București și din reprezentanți ai armatei s-au dus la Palatul regal pentru a înfățișa regelui cererea poporului muncitor pentru o imediată constituire a unui guvern de concentrare a forțelor democratice ale țării.

Arh. St. București, fond Ministerul Propagandei Naționale, Buletine, dosar nr. 19/1945, p. 112—113.

11

1945 martie 6. Decret regal cu privire la organizarea ministerelor și numirea miniștrilor în guvernul condus de Dr. Petru Groza.

MIHAI I

PRIN GRATIA LUI DUMNEZEU ȘI VOINȚA NAȚIONALĂ REGE AL ROMÂNIEI

La toți de față și viitori sănătate.

În baza dispozițiilor art. 88 din Constituție și art. 1 și din legea de organizare a ministerelor :

Art. 1 Domnul Gheorghe Tătărescu se numește vicepreședinte al Consiliului de Miniștri și ministru secretar de stat la Departamentul Afacerilor Străine;

Art. 2 Se numesc miniștri secretari de stat domnii :

Lucrețiu Pătrășcanu, la Departamentul Justiției ;
 Prof. Mihail Ralea, la Departamentul Artelor ;
 Prof. Ing. Gh. Nicolau, la Departamentul Asistenței și Asigurărilor Sociale ;
 Stefan Voitec, la Departamentul Educației Naționale ;
 Gh. Gheorghiu-Dej, la Departamentul Comunicațiilor și Lucrărilor Publice ;
 Lotar Rădăceanu, la Departamentul Muncii ;
 Dumitru Alimănișteanu, la Departamentul Finanelor ;
 Ing. Petre Bejan, la Departamentul Industriei și Comerțului ;
 Teohari Georgescu, la Departamentul Afacerilor Interne ;
 Romulus Zăroni, la Departamentul Agriculturii și Domeniilor ;
 Prof. Petre Constantinescu-Iași, la Departamentul Propagandei ;
 General de divizie C. Vasiliu Râșcanu, la Departamentul Războiului ;
 Prof. Dr. Dumitru Bagdazar, la Departamentul Sănătății ;
 Anton Alexandrescu, la Departamentul Cooperăției ;
 Preot Constantin Burducea, la Departamentul Cultelor ;

Art. 3 Se numesc subsecretari de stat domni-:

La Subsecretariatul de stat al naționalităților :

Prof. Gh. Vlădescu-Răcoasa

La Ministerul Afacerilor Interne

General Virgil Stănescu, pentru ordine și siguranță

Ion Burcă, pentru administrație.

Gh. Atanasiu-Gheorghiu, pentru finanțe locale.

La Ministerul de Război :

General Adjutant Dumitru Dămăceanu, pentru armata de uscat ;

General-căpitan Ionescu Emanoil, pentru aviație ;

Contra amiral Petre Bărbuneanu, pentru marină

La Ministerul Agriculturii și Domeniilor :

Constantin Agiu

La Ministerul Industriei și Comerțului :

Adrian Dumitriu, pentru industria de război ;

General Grigore Nicolau pentru aprovizionare

La Ministerul Educației Naționale :

Aurel Popop

La Ministerul de Finanțe :

Mircea Durma

La Ministerul Comunicațiilor și Lucrărilor Publice :

Ion Gh. Maurer și

Mircea Niculescu

Dat în București la 6 martie 1945

MIHAI I

PREȘEDINTELE CONSILIULUI DE MINIȘTRI

Dr. Petru Groza

Arh. St. București, fond Ministerul Propagandei Naționale, Presa internă, dosar nr. 26/1945, f. 28—29.

Din corespondența diplomatică a lui Constantin Brâncoveanu (I)

Cercetările efectuate în ultimul deceniu și jumătate au conturat în mod substanțial personalitatea lui Constantin Brâncoveanu, în special ca iscusit diplomat¹.

Începînd din 1688, vreme de aproape două decenii, domnul Țării Românești a profitat de înalta experiență politică a influențelor sale rude și sfetnici, Constantin Cantacuzino stolnicul și fratele acestuia Mihai Spătarul, s-a folosit de vastele lor relații peste hotare atît cu dregătorii Porții, cu înalții ierarhi ai Bisericii Răsăritului, cît și cu solii străini de la Constantinopol, sau cu diferiți miniștri și demnitari ai curților imperiilor vecine, maturizîndu-se, încetul cu încetul, în arta guvernării; învățînd la școala stolnicului, Brâncoveanu a înțeles să-și alcătuiască o cancelarie foarte activă și eficace², dotată cu dieci pentru limbile latină și italiană (Giovanni Candido Romano, Anton Maria Del Chiaro), greacă și turcă (clucerul Afenduli din Constantinopol), germană (medicul Bartolomeo Ferrati), polonă (pisarul Andreas Wolff), rusă și ungară (pisarul Teodor Corbea) și operînd cu cifru³. Astfel domnul a ajuns să întrețină o întinsă corespondență nu numai cu suveranii vremii, dar și cu oameni de stat, generali, ambasadori ai marilor puteri la Constantinopol ș.a. Se cunosc pînă în prezent — în bună măsură editate — 59 de scrisori adresate în Rusia (7 țarului Petru cel Mare, 19 cancelarului Feodor Alexeievici Golovin, 30 succesoriului acestuia, Gavril Ivanovici Golovkin,

¹ Vezi, în anii din urmă, aprecierile din monografiile datorate lui Sergiu Columbeanu, Radu Valentin, *Constantin Brâncoveanu și epoca sa*, București, 1967, p. 69—73; Ștefan Ionescu, P. I. Panait, *Constantin vodă Brâncoveanu. Viața-Domnia-Epoca*, București, 1969, p. 396—408; C. Șerban, *Constantin Brâncoveanu*, București, 1969, p. 114—136.

² Anton Maria Del Chiaro, *Istoria delle moderne rivoluzioni della Valachia* (ed. N. Iorga), București, 1914, p. 157.

³ Cf. Paul Cernovodeanu, *Bucarest important centre politique du sud-est européen à la fin du XVII-e siècle et au commencement du XVIII-e*, în „Revue des études sud-est européennes“, IV, 1966, no. 1—2, p. 155.